

УДК 336.648

З. А. Мацук, к.е.н, доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

НЕОБХІДНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НАФТОГАЗОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Інновації виникають у певному інституціональному середовищі, тому у сучасній неінституціональній теорії основна увага зазвичай акцентується на тих чинниках, які визначають потребу в інноваціях. На думку Д. Норта, економічне зростання залежить не лише від технологічних, а й від інституційних інновацій, оскільки жодна технологічна зміна, якою революційною вона б не була, сама по собі не може забезпечити нічого більшого, крім одноразового розширення меж виробничих можливостей [1].

Узагальнюючи різні наукові підходи щодо сутності поняття "інститут", слід зазначити, що, в першу чергу, це система традиційних формальних суспільних норм, закріплених, як правило, у вигляді конституційних і законодавчих положень та неформальні норми взаємодії індивідів у суспільстві, що не зафіксовані в даний момент у вигляді правових обмежень, проте розділяються більшістю членів суспільства [2]. Основними показниками розвитку інституцій в рамках нафтогазового та фінансового секторів економіки є: рівень законодавчо-нормативної бази, досконалість конкурентного середовища, підприємницька політика держави у фінансовій сфері, внутрішні системні взаємовідносини суб'єктів економічної діяльності та стандарти поведінки (неформальні відносини) та ін.

Інституційні правила, як поєднання формальних і неформальних обмежень, формують набір альтернативних правил поведінки суб'єктів, які в свою чергу відображають витрати на оцінку і контроль за процесом укладання та реалізації договорів-контрактів суб'єктів ринку. Чим вищі ці трансакційні витрати, тим більшою мірою суб'єкти будуть використовувати неформальні правила, а це, посилює неузгодженість взаємодії суб'єктів господарювання нафтогазового та фінансового секторів економіки: кількісно це проявляється у величезних обсягах операцій на фінансових ринках у порівнянні з обсягом реального виробництва; якісно – нафтогазовий сектор все в меншій мірі визначає функціонування і розвиток фінансового сектора, потрапляючи в залежність від нього, а фінансові та відтворювальні процеси стають менш пов'язаними. Відбувається не виникнення надприбутків у суб'єктів фінансового сектора, а "надування" обсягів цього сектора та затягування в нього більше ресурсів, ніж необхідно для нормального функціонування реального відтворювального процесу. Таким чином фінансовий сектор систематично привласнює собі більшу величину суспільного доходу, ніж це необхідно на основі змін в реальному секторі економіки.

Методологія інституціоналізму не лише акцентує увагу на наявності

транзакційних витрат, а дозволяє оцінити джерела та фактори їх формування. Беззаперечно, найбільшим джерело виникнення транзакційних витрат є адміністративний бар'єр, пов'язаний із змінами в законодавстві, змінами прав власності та нерівномірному розподілі доступу до ресурсів. Таким чином відстежується прямий зв'язок: чим вищий рівень бюрократичних процедур, тим більший обсяг транзакційних витрат, вищий рівень розвитку неформальних установ та більший сектор тіньової економіки. Натомість формування ефективних інститутів у процесі інституціоналізації нафтогазового ринку сприяє зменшенню транзакційних витрат та його лібералізації.

Сучасна економіка характеризується взаємозв'язком між інститутами та інтенсивністю інновацій, проте інститути впливають не лише на інтенсивність інновацій, але і на їх напрямок. Ефективна система прав власності – один з елементів інституційної структури та ключовий фактор для інтенсивності інновацій, окрім цього культурна взаємодія нафтогазового і фінансового секторів економіки.

Основними перевагами інституціоналізму, є те, що він, перш за все, дозволяє поєднати в одній методології інструментарій економіки, соціології, політології, психології, економічної математики, а інституціональний підхід до дослідження взаємодії суб'єктів господарювання нафтогазового та фінансового секторів економіки робить його більш наближеним до реальності, оскільки дозволяє враховувати неформальні аспекти поведінки учасників відносин та вплив на них транзакційних витрат.

Список посилань на джерела

1. North D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance* / North D. – New York: Cambridge University Press, 1990. – 179 p.
2. Вагізова В.И. *Финансово-кредитное обеспечение инновационного взаимодействия хозяйствующих субъектов: теория, методология и практика.* – Казань: Изд-во Казан, ун-та, 2009. – 420 с.
3. Полтерович В. М. *Институциональные ловушки и экономические реформы: Препринт # 987004.* – М. : Российская экономическая школа, 1998. – 37 с.

УДК 657

*І. Б. Скворцов, д.е.н., професор
О. Я. Загорецька, к.е.н., доцент
Л. І. Різко, старший викладач*

Національний університет "Львівська політехніка"

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ МАРЖИНАЛЬНОГО ПРИБУТКУ І СПОСОБИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

В економічній літературі часто вживається вираз "маржинальний прибуток", але сутність цього показника не пояснюється. У більшості випадків